

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Васильєва В.П.

студентка;

Болдирєв С.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Ідея місцевого самоврядування зародилася на теренах Європи ще з давніх часів, а саме – 12–13 століття, у країнах із найбільш слабким центральним, монархічним, управлінням. Наприклад, у Франції першим результатом «децентралізації» за тих часів, стала підписана в 1128 році Хартія, що гарантувала громадянам міст певні свободи, включаючи право обирати мера та призначати суддів [1]. З часом, після вдалого впровадження такої практики вона стала поширюватись на території всієї Європі. Як результат в 1188 році з'явилося Магдебурзьке право – збірка законів, в якій фіксувалися порядок виборів і функцій органів місцевого самоврядування, судів, купецьких об'єднань, цехів, регулювала питання торгівлі, опіки, спадкування, визначала покарання за різні види злочинів тощо [2]. Через певні особливості кожної країни, інститут місцевого самоврядування розвивався досить нерівномірно. Проте, деякими вченими, зокрема Г. Штімпфлом та Х. Шоллером, зазначається досить слушна думка, що активний розвиток місцевого самоврядування в Європі – є наслідком Великої Французької революції [3].

Розповсюдженню ідеї місцевого самоврядування в європейських країнах, в значному обсязі сприяли Французькі Конституції, на основі яких в 1831 році, у Бельгії, було прийнято свою конституцію, яка зайняла визначне місце у розвитку як практичних, так і теоретичних основ місцевого самоврядування.

Правові основи сучасного місцевого самоврядування в європейських країнах були закладені в 19 ст. в ході розробки вчень про місцеве самоврядування і проведення муніципальних реформ [4]. В подальші роки, до кінця 20 століття місцеве самоврядування розвивалось у межах кожної країни окремо.

Просування місцевої та регіональної демократії було основною інновацією 20 століття. Визнання демократії державами-членами Ради Європи призвело до розробки Європейської Хартії місцевого самоврядування – першого міжнародного зобов'язуючого договору, який гарантує права громад та представницьких органів. Європейська хартія місцевого самоврядування була створена в рамках Ради Європи Комітетом урядових експертів під головуванням Керівного комітету з регіональних та муніципальних питань, на основі проекту запропонованого Постійною конференцією місцевих та

регіональних влад Європи, попередником Конгресу місцевих та регіональних влад Європи. Проект був відкритий для підписання, як конвенція та був підписаний державами-членами Ради Європи 15 жовтня 1985 року і набрав чинності 1 вересня 1988 року.

Хартія вимагає, щоб принципи місцевого самоврядування були включені у внутрішнє законодавство або Конституцію, щоб гарантувати її ефективне здійснення. Вона встановлює принципи демократичного функціонування громад та є першим договором, який встановлює принцип передачі повноважень місцевим громадам, який повинен супроводжуватись передачею фінансових ресурсів. Цей принцип, відомий як принцип субсидіарності, дозволяє децентралізувати владу до найближчого до рівня громадян.

Хартія встановлює перелік посад місцевих виборних представників та гарантує виконання ними своїх функцій. Вона встановлює цілий ряд гарантій для захисту прав місцевих громад: кордони не можуть бути змінені без згоди громади, а контроль за діяльністю місцевих органів влади має бути визначений законом, з можливістю звернення до суду.

Держави зобов'язуються беззаперечно поважати суть основних принципів, таких як: право громадян брати участь у управлінні державними справами; основні права громад на користь автономії і самоврядування, обирати місцеві органи влади та мати свої повноваження, адміністративні структури та фінансові ресурси; або право на судовий захист у разі втручання з інших рівнів. Через ці основні принципи Хартія прагне забезпечити сумісність різноманітних структур місцевих громад у державах-членах Ради Європи. Однак кінцевою метою залишається дотримання всіх положень Хартії [5, ст. 9–10].

Європейська хартія місцевого самоврядування являє собою логічне завершення серії ініціатив та багаторічних дискусій, що відбувалися в Раді Європи. Захист та зміцнення місцевої автономії на території Європи відбувалося завдяки підписання цього документа із закріпленням в ньому основоположних принципів Європейських співтовариств. Крім того, було зазначено, що даний документ повинен бути спрямований на забезпечення реалізації та захисту прав місцевих урядів. Також на початкових стадіях створення даного документу було зазначено, що його текст повинен бути спрямований на забезпечення Ради Європи, як зберігача прав людини та захисника принципів демократичного уряду; тим більше, що раніше, в 1957 році вона (Рада) підкреслила значущість місцевої ради, створивши для них представницькі місцеві органи для них, який отримав назву Постійна конференція місцевих та регіональних влад Європи [5, ст. 25].

Поза жодних сумнівів, Хартія місцевого самоврядування є ґрунтовним документом із досить визначною передісторією. Починаючи із моменту виникнення інституту місцевого самоврядування у Європі в середньовіччі, і до 1985 року, відбувалося накопичення досвіду і виведення найбільш цільного, узгодженого нормативно-правового акту, який відповідає потребам сучасних громадян Європейського Союзу та його країн-членів. Проте, необхідно мати на увазі, що Хартія, у будь-якому разі, є рамковим документом: в ній закріплюються загальні, найбільш фундаментальні

принципи діяльності місцевого самоврядування, які мають бути закріплені в Конституціях та законах держав, які ратифікували Хартію. Певно, що саме через це Європейська Хартія місцевого самоврядування прирівнюється до Європейських стандартів місцевого самоврядування.

Однак, слід зауважити, що Європейська законодавча база досить обширна і окрім Хартії, інститут місцевого самоврядування, також, впорядковується рядом інших нормативно-правових актів.

Так, Європейська хартія міст II, також відома, як Маніфест нової урбаністики, прийнята 29 травня 2008 року Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи, це пишномовний документ, в якому викладено найбільш вагомні напрямки розвитку міст у сучасному світі, для недопущення нерівномірного та однобокого розвитку поселень, в яких живуть громадяни держав Європейського Союзу. Звісно, може скластися хибна думка, що це лише документ, який немає жодної реалізації у реальному світі, проте, це є певним планом розвитку міст для більш гармонічного розвитку суспільства. Так, Європейська Хартія міст у першій своїй редакції була видана Конгресом в 1992 році і у процесі розвитку світу і виникнення нових потреб та проблем, Маніфест гармонічно редагують для його відповідності сучасності [6].

Переглянута Європейська Хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті – це документ, що роз'яснює важливість участі молоді для здорового, демократичного суспільства, та впорядковує певні аспекти такої участі. Так само, як і Хартія міст, ця Хартія була впроваджена в 1992 році у своєму початковому вигляді, проте через 10 років, на прохання молоді, її було переглянуто і з 2003 року Хартія існує у нинішньому вигляді. Молоді люди є найбільш соціально активним прошарком суспільства з новаційними поглядами на життя, а отже цим документом визначаються: огляд різних областей політики, які можуть забезпечити необхідну підтримку для участі молоді у своїх громадах; ідеї та інструменти, які мають бути використані для розширення участі молоді в місцевому самоврядуванні; інституційна участь, структури і підтримка, які мають бути засновані для залучення молоді в сфері громадського життя, які їх стосуються. Молоді люди є рушійною силою, яка має бути залучена до місцевого самоврядування і через певні їх особливості, ця Хартія є не просто набором правил, в ній визначено принципи і настанови для підвищення участі молоді на місцевих та регіональних рівнях [7].

Окрім, зазначених вище, нормативно-правових актів, які закріплюють найбільш базові принципи місцевого самоврядування, звісно є інші. Ось деякі з них: Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями 1980 р., Європейська хартія регіональних мов або мов меншин 1992 р., Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні 1992 р.

Враховуючи вище зазначене, необхідно підкреслити, що всі ці нормативно-правові акти являють собою основоположні засади, які сьогодні зобов'язалися впроваджувати та виконувати більшість країн Європи. Таким чином, дані засади місцевого самоврядування є базисом для подальшого розвитку та вдосконалення міжнародних гарантій місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Болотина Е. В. Зарождение муниципального управления во Франции / Е. В. Болотина // Государственная власть и местное самоуправление. – М. : Юрист, 2005. – № 5. – С. 20–23.
2. Копил Б. К. Організація місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу та України : дис. ... к.держ.упр. : спец. 25.00.04 / Б. К. Копил. – Х., 2011. – 231 с.
3. Штимпфл Г. Местное самоуправление / Г. Штимпфл, Х. Шоллер. – М. : Норма, 2013. – 472 с.
4. Историчний досвід становлення інститутів громадянського суспільства в країнах Європи : зб. наук. пр. / НАН України ; Держ. установа «Ін-т всевіт. історії НАН України» ; [Акайомова А. В. та ін.] ; за заг. ред. дир. Держ. установи «Ін-т всевіт. історії Нац. акад. наук України», д.і.н., проф. А. І. Кудряченка. – К. : Фоліант, 2012. – 465 с
5. Council of Europe European Charter of Local Self-Government and explanatory report [Електронний ресурс] / Council of Europe – March 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charter_localselfgovernment_en.pdf.
6. Європейська хартія міст II [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf>
7. Council of Europe Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс] / Council of Europe- July 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/168071b58f>

Зуб О.Ю.

студент;

Любченко О.О.

асистент,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПАРЛАМЕНТУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Парламент Великобританії є особливим державно-правовим інститутом, що став фундаментом Вестмінстерської моделі державного управління. Його унікальність зумовлена низкою особливостей, що обумовлюється своєрідністю острівної правової системи та специфікою конституційного права Сполученого Королівства.

Проблематику конституційно-правового статусу парламенту Великобританії досліджувала велика кількість видатних вчених, таких як: І. В. Моїсеєнко, Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева, В. Є. Усанов, С. П. Обухов, У. Лембард, А. Дайсі, Н. О. Богданова, О. В. Кульчицка, Е. Коук, Г. Харт та інші.

На думку науковців, основоположним принципом конституційно-правового статусу парламенту Великобританії є парламентський суверенітет [1, с. 45]. Фундаментальною особливістю політичних установ Сполученого Королівства є верховенство законодавчого органу. Цей принцип охарактеризував А. Дайсі, він зазначив, що ця засада полягає у можливості